

sedaj so rodbine z imenom Ingolič po Pohorju doma, in se jim pri hiši pravi: Knez, pri Knezovih. Drugi imeniten knez je bil Hotemir, imel je posestva okoli Maribora in je prebivavec mariborske okolice h krščanski veri sprebrnol. Poganski (ajdovski) stanovniki so v borovju, katero se sedaj veli: Stražun čistili boginjo Maro ali Moro, bila je boginja viharnih oblakov, boginja pomora in smrti, zato se je hosta velela Marinbor, tam so stražili noč in dan ajdovski duhovniki in njej na čast ogenj kurili. Sedaj še ljudstvo pravi, da je tam stalo staro mesto, katero pa se je pogreznilo, ko je Drava, ktera je prvlje tekla kraj Lembaha mimo Vindenave se sem vrgla. Bregovje in rečišče se se sedaj pozna.

Nemški Franki so pozneje na hribu, kjer so sedaj grof Brandisove gorice in kapela Device Marije stoji, postavili trden grad in si branili mejo proti hrvaškim kraljem. Meja pa se po nemškem pravi: March, zato je dobil grad ime Marchburg pozneje popačeno: Marburg. Vendar ime Maribor je starejše, kakor sam Nemeč Mayer trdi.

Drugi imeniten plemenitaš je bil Rahovin, (Rahwin) in je bil župan v cetinjski županiji. Stanoval je v Turnišah blizo Petuja. Cesar Otto III. (leta 985) mu je daroval na Pohorju, in petujškem polju dosti zemljišč. Kraj Radeljna in Marenberga je bil plemenitaš Vesel (Wezil, Wezilo) imeniten Slovenec, in kraj Sotle, Savine in Save je imel velika posestva slovenski plemenitaš Valhun. Po gornjem Stajeru, kjer še so blizo do leta 1000 po Krist. Slovenci naseljeni bili, je slovel bogat Slovenec „Graman zu Pouchskeho“ to je Graman z Pouchskega, znamenje, da so tadajni Slovenci glasnik g kot h izgovarjali zato: Pohorje namesto Pogorje. To je bilo leta 931. Drugi imeniten slovenski plemenitaš je bil Kernia, gospodar na Lobniku leta 933, tudi na gornjem Stajeru, in pa Wituguanu o po koroškem izgovorjeno, po Stajerskem bi se glasilo: Vitoglav. On je živel leta 860. Žalibog so se pozneje slovenski plemenitaši vsi ponemčili in nemška imena sprijeli. —

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 33. Rizlec črni, schwarzer Risling, lat. Ornithia bullota. Francoski trs blizo enak prejšnjemu, le listje je bolj temnozeleno, v jeseni rdečelisasto in stranske cape so manj zvite, izreza se ravno tako, ali ker pozno zori, in medel okus ima, je veliko manj vreden, kakor mali rizlec.

Št. 34. Rizlec rdeči, rother Risling, lat. Uva pusilla rubra.

V listju celo enak malemu rizlecu, le jagode so posebno v toplih letinah rožnardeče, je tudi prav rodovit in da žlahno grozdje, zato znabit tudi toliko vreden.

Št. 35. Rizlec veliki, grosser oder grober Risling, enak malemu, je manj rodovit, grozdje večje, listje bolj topozobčasto in bolj zeleno.

Št. 36. Rizlec žolti, gelber Risling, lat. sapidusia pusilla lutea. Kakor mali, jagode in rožje bolj žolto, nekaj prej zori.

Št. 37. Rizlec zeleni, grüner Risling, lat. sap. pusilla viridis. Tudi enak št. 32, jagode so dalj časa zelene in manj dišavne, zori pozneje.

Št. 38. Rizlec rdečepetljast, rothstieliger Risling, lat. Sap. pusilla rubripes. Bolj živahno raste, kakor št. 32, rožje rdečkasto, petlja rdeča.

Št. 39. Rizlec divji, wilder Risling, lat. sap. pus. spon-tanea. Enak št. 32, prav rodovit, grozdje prazno.

Št. 40. Rizlec redki, schütterbeeriger Risling, lat. Sap. pus. inanis.

Grozd rahel, redek, sploh zvrženec od št. 32.

Št. 41. Rizlec beli brez pešek, weisser Risling ohne Kern.

Se loči od št. 32, ker ima bolj drobne jagode, brez pravih pešek, je tudi izvrženec, kakor smoduka pri belini.

Št. 42. Rizlec beli laški, weisser Wälschrisling, na franc. Meslier de Champagne, lat. vitis prerigrina, Italia dentata, langzähner Wälschstock, Gokia perdulcis, sehr süsse Gokie.

Trs mal; rožje šibko, žoltorjavo, lepo risasto. Listje 6 pale, široko, 7 p. dolgo, tanko ravno, žoltozeleno, dolgošpičasto nazobčano, globoko narezano; veruge stranske na dnu

nekaj razširjene, spodnje samo očesnene, peteljna na dnu razširjena, potem tesna.

Grozd srednji, rahel, večidel pri receljni bunkici zraven-grozdlič, in recelj do 3 palce dolg, žoltorjav, trd, krhek; jagoda žoltozelenca, z skozvidljivimi žilicami, sočna, dobra.

Vrednost. Laški rizlec je prišel blizo pred 100 leti iz francoskega in sliši med dobre naj rodovitniše trte, še clo stranske mladike so rodovitne, tudi pri njem velja, kakor pri malem rizlecu, da je tamo tudi zanj, kder pošipon dobro stori. V dobrih letinah cvete, naredi grozdje in da prav cvetno, prijetno, dišavno in trpeče vino; naj bolj mu stori nizka izreja.

Št. 43. Rizlec svetli laški, beerheller Wälschrisling, lat. Sapidusia ramosa.

Trs se razloči od belega posebno v tem, da ima močnejši les, topozobčasto, debelo, kakor grbano, skrivljeno listje, debeleji recelj, svetlozolto, prezorljive drobneje jagode in manjšo rodovitnost, in če smod prestane, ga gnijloba tudi v v slabem vremenu ne zadene, pa ker je manj rodovit in grozdje prazno, se ne priporočuje.

Št. 44. Rizlec modri laški, blauer Wälschrisling, lat. Ornithia peregrina.

Precej enak belemu, ali ker so jagode kislate, in sam mešiček in peške, je slabo pleme.

En oral vinograda lahko daja v dobrih letinah 10 štrinjakov vina.

(Konec.)

Je pa tudi resnično, da ti vinograd še tako močen ne bo čudovitih pridelkov donašal, ako je napačno obrezan, ne o pravem času opleven, obvezan in trave oproščen.

Kar prvo zadene, smo že slišali. Ali kar se pletve dotiče le pomisli: Koliko si škode narejaš s tem, da še le takrat pleveš, ko bi trta že obvezana biti morala, in so zaležence že na vatel dolge — in je toraj trta veliko soka potratila v zaležencah, ki bi mladikam z grozdem koristil! — Praviš: Ko grozdje cveti, se ne sme v vinograd. — Zakaj pa odlagaš delo tako dolgo? zadosti, ako te vreme zadržuje. Inače je pa ta bosa, kot una, ko je moka na grozdju — verjemi; varuj se le drugih neumnih vraž in trm! — Cveteče grozdje pusti kakor tudi moknato, in se ga ogiblji, saj tam nemaš nič opraviti; le zaleženc in nepotrebnih panog trto oprosti: na cvetečem ali moknatem grozdju se nemaš glodati sam rad. — Kaj pa ti skrbni vinorejci takrat poreko, ko je ob istem času silni veter, nevihta itd. po vinogradu!? — In vendar še imajo pri vsem tem večkratno dobro trgatve.

Kaj pa imajo taki vinorejci pričakati, koji še takrat vežejo, ko bi že travo iz vinograda spravljati imeli? Zares veliko čudo, da še toliko pridelujejo! Glej, les, mladike razprostirane ležijo po zemlji in kremplji se držijo bližnjih trtnih mladik, na kterih je zatuhljeno grozdje ako že ne strohnjeno, mladike se vzdignejo in s kremplji obvite mladike z grozdem vred potrgajo; — ako pa to ne, se vendar lahko že debelo grozdje, ko se vzdigne in nagloma preobrne, prevagne, odlomi. Kolikrat se pa s slakom, to obilno hudobo, kojoj viničarice tako zelo ljubijo za krmo živini, ki se naj raje po trti obvijava, grozdja potrguje, ko ga trgajo in vlačijo kot gabez se vso silo in slastjo po vinogradu! Zato daj tudi vezati o pravem času ter slak marljivo iztrebiti, ki le v dobrem vinogradu hobato raste.

Trava je v nekterih vinogradih že nad čevelj visoka, ker večkrat dežuje, daj jo pokositi ko naj hitreje, da grozdje solnea vživa in zrak, vetrič po vinogradu med trtami prepiljuje, kar neverjetno pripomore, da uspešneje, čvrsteje raste grozdje in mladike, ter vršičev porezati pametno ne opuščaj.

Na tak način ti ne bo toliko grozdja na kvar šlo, in pričal se boš resnice: da en oral vinograda zamore 10 štrinjakov v dobrem letu vina donesti, v prav dobrem še pa več, če lih mu nisi praženih pišencev dajal. — Da je to mogoče, vzamimo: Močen in dobro zasajen vinograd enega orala le s 12.800 trtami; tu pride 8 trt na en štirjaški seženj; mejic in sepov ne jemljimo v ozir, ker tu trt ni. 12.800 trt postavimo ti da le 4 grozdov vsaka, ena za drugo, po čez vzeto; ker neka ima jih po 8, biki po 10 do 20 in še čez, veliko jih pa je, koje nič nemašo ali saj kakošni pobirek; snese to 51.200 grozdov. En škaš napolni 60 grozdov, kar je veliko vzeto, ker se večkrat od ene trte z bikom škaš napolni,

na koji gotovo ni 60 grozdov, — 3 škafi napolnijo brento ali puto; tedaj stori 51.200 grozdov 284 brent in en dober škaf z 80 grozdi; 30 brent se računji na en štrtinjak ali dva polnjaka s 5 vedri, bo toraj 284 brent in en dober škaf grozdja dalo 10 štrtinjakov ali 20 polnjakov manje 26 pintov. — To ni theoria ali prosta idea, domišljija. Ako je Božja volja, se zamore letos ta rahli račun praktično dejansko še precej prekositi!

F. J.

Domače stvari.

Gospodarske novice. V našem cesarstvu pridelanega žita se bode letos toliko prodalo v tuje dežele, kolikor redko kdaj. Pravijo, da ga bode šlo samo iz Ogerske okoli 10 milijonov vaganov. Ker je vendar s tolikim blagom sila teža, da se po železnicah in vodah hitro odpelje iz dežele, zato se je v Peštu napravila posebna komisija, ktera prevdarja, kako da bi se kar naj več je mogoče hitro odpravili veliki kupi žita. Železnice so pa pomnožile svoje vlake, tako bode Elizabetina zapadna železnica kmalu v 300 posebnih vlakih peljala žito; v ta namen je že 15 novih hlaponov (lokomotivov) prišlo v Linc. Družba donavskih parobrodov je tudi že skrbela zato, da 200 ladij bode samo žito vozilo. — Če po tako bogati letini Madžari še ne bodo zaostalih zemljiščnih davkov plačali, naj pa raji naravnost rečejo, da jih plačati nočejo.

Kako vinske sode čistiti? V sod, ki ga hočeš dobro izprati, deni nekoliko funtov živega (nevgašenega) apna in prilij zadosti vode, da se apno vgasi. Zdaj zamaši sod dobro z veho. Soparica vgašenega apna šine v doge in apno potegne v starih sodih vso kislino in vse gaze, v novih pa ves duh novega lesa na se. Čez nekoliko časa vlij še vode v sod in ko si sod nekoliko časa sem ter tje vrtil in večkrat izplaknival, poplakni ga poslednjič z vinskim cvetom in čist ti bo.

Plesnjiv oacet (kis, jesih) kako si popraviš. Če oacet po vrhu splesni in se ta plesnoba zmirom ponavlja, oacetu plesnjiv okus da in ga celo pokvariti hoče; vlij vsakokrat, kedar oceta iz sode vzameš, blizo maselček žganja v goščo, ki leži na oacetu. Če se to četiri ali petkrat zgodi oacet ne obrani samo dobro, ampak dobi tudi prav prijetno vinsko slast.

Zeitsch. f. L. u. F.

Kako si dobro vzrediš ribe. Skuhaj volovskih pluč ali slezene, zreži na male košččke in krmi ribe z njimi; ribe rastejo hitro, postanejo prav debele in dobijo okusno meso.

Dopisi.

Iz slov. Bistrice 7. sept. (Naša šola.) Naša ljubeznjiva tetica „graška Tagespošta“, ktera že od nekdanj zoper Slovane sploh in Slovence posebej z lažmi in obrekovanjem šunta, vlovila si je tudi v našem mesticu dopisnika, da ji včasih kako prav debelo na nos obesi. Poslednji čas spravil se je nad našo šolo, češ da se v nji le bolj slovensčina goji, nemščina pa zatira in da iz tega vzroka so stariši, še celo siromašnejši primorani, svoje otroke pošiljati v druge šole, v Maribor ali Celje, če hočejo, da se njih otroci izurijo v nemščini. Ena laž debelejša od druge; gospod dopisnik je gotovo gledal skoz tista očala, na klera ima privilegium oni mariborski gospod, kteri je konfisciral nedolžne Razlagove pesmarice, in skoz ktera se vse — rusko vidi. Laž je, da se v naši šoli nemščina zanemarja; žalibože se še preveč po nepotrebnosti goji in v 4. razredu je le slovensčina že skoro popolnoma izpahnjena. Sicer se skoz podučuje po šolskih knjigah, od ministrstva ukazanih, in ker dozdej slovanskega ministrstva v Avstriji še ni bilo, so tudi vse šolske knjige le osnovane, da se po njih razširja velikomnemščina. Ko bi res bila naša šola slaba in taka nejevolja zoper njo, gotovo bi ne imela 356 učencev na leto in sicer ne samo iz mesta in okolice, ampak tudi iz daljših krajev. Naj debelejša laž pa je, da bi stariši primorani bili, davati svoje otroke v druge šole mesto v domačo. Iz celega našega mesta ni ne en otrok od 1. — 4. reda, kteri bi se dal bil v drugo mesto v šolo in kolikor mi je znano tudi iz celega okraja pridejo učenci v 4. razred naše šole. Da je šola res dobra in hvalevredna, spričuje tudi to, da učenci, ki pridejo od tod v latinske šole v Maribor, so v njih skoz med prvimi. Torej se kaže, da dopisunu „Tagesp.“ ni šlo

za resnico, ampak da le hoče šuntati in podpihavati naj si bo tudi z lažmi. Čudili pa smo se, zakaj da se ravno ti gospodje, kteri zmirom rogovilijo zavolj naše šole in njenih učiteljev, še niso potrudili k izpitom, kteri so bili te dni. Potem bi saj lahko govorili iz lastne pozvedbe in ne sodili, kakor slepec o barvi.

Od Dravine. ? (Nekaj za kratek čas.) Bila je skušninja pri nekej farnej šoli naše doline. Skušnja se je ravno končala, ko stopi v sobo posestnik bližnjega grada, Nemeec po rodu. G. šolski nadzornik, dekanjski predstojnik, menda vesel te velike časti, hoče dokazati g. grajščaku, da so otroci tudi v nemščini dobro izurjeni in tirja od gosp. učitelja, naj še enkrat in sicer po nemški začne izpraševati. Učitelju se ta ukaz čuden zdi in se ustavlja, rekoč: „Po tem takem, ko bi Francoz v šolo prišel, bi moral slovenske otroke po francozki, ali ko bi Lah prišel, jih laški izpraševati.“ Ker se učitelj ne uda, pa g. dekan sam pokliče pebiča in mu veli brati neki nemški stavek, ki se je začel z besedo: „wer“ (kdo). Potem poprašuje pebiča, kaj je to za ena beseda: „wer“? Pebič premišluje in jo končno tako odreže: „Wer“ je ena beseda, ktera ma tri črke.“ — Zdaj je bila skušninja res končana.

Od sv. Benedikta v slovenskih gorinah.

25. avgusta sem bil pri sv. Križu na murskem polju pri primiciji in ker sem potovaje dalje marsikaj dobrega pa tudi napačnega opazil, hočem to častitim bravcem „Slovenskega Gospodarja“ naznaniti. Veselica je bila tamo tako narodna, kakoršne še dozdej nisem videl. Lepih slovenskih pesmi napačkov in nagovorov se je mnogo in mnogo glasilo in navduševalo vse nasoče. Moram reči, da še tukaj živi nekoliko starega slovenskega duha, kteri se je zadnji čas spet začel zlo oživljati in Bog daj, da bi se popolnoma oživel! — Na potu doli sem v ščavniški dolini in na murskem polju marsiktero opazil, ktero bom drugokrat tančneje popisal, za zdaj samo toliko: Ozimna žita so tamo letos dobro obrođila, pšenica je vendar bila precej snetljiva, rž vendar prav lepa in težeja od pšenice. Tudi druga žita stojijo prav lepo, da se je nadjati, da bodo dobili prav obilno turšice, ajde, prosa in vsih drugih pridelkov. V vinograd pa pogleda vsaki z veseljem, ker lepega grozdja je obilno in če Bog da lepo jesen in odvrno vsako nesrečo, dobimo mnogo in dobrega vina. Tudi sadja se ne manjka, kjer le imajo sadovnega drevja! — Da se tukaj tudi lepa živina redi, posebno konji je dovolj in daleč znano. Sploh je mursko polje zlo lepo, rodovito in prav dobro obdelano škoda, da smo ga že toliko Nemcem prepustili. Zložnost in stalnost zatoraj dragi Slovenci, da še ga več ne zgubimo! — Omeniti pa še zadnjič moram tri napake, ktere sem tukaj opazil namreč:

I. Na polju, holmcih in bregih je še preveč praznega prostora, koliko bi lahko tukaj stalo rodovitnega sadovnega drevja, malo se ga še nahaja, marveč opaziš le mnogo lesnik, ktere rasteje same od narave; koliko bi bilo lahko zasajenih lepih murb (molinj) na pašnikih, pri čestah in stezah; ktere bi gospodarjem prinašale lepega dobička, ker bi se lahko vpeljala sviloreja, ktera po malih trudih lep denar prinaša.

II. Njive so zlo lepe; zemlja prhka in zlo rodovita, samo jedno bi bilo sila potrebno, da bi se ko naj hitrej odpravila tista stara navada, da se orjejo zlo ozki ogoni. Vsak zveden in umen kmet se lahko prepriča, da je veliko boljše njive na široke ogone, najmanj na 10 brazd orati, ali pa velike zloge delati, kakor male. Da konj lože po brazdi gre, ni toliko vredno, kakor se misli, zguba pa je zlo velika, ker mnogo prostora je zastoj. Tako so nekdanj v starem veku začeli orati pastirje.

III. Lepa je tukaj še stara slovenska noša, hrami so čisti, gostoljubi ljudje, samo to me jezi, da po poletni vročini nosijo kožuhe, in velikokrat sem tudi že Nemce čul psovati Slovence zarad tega. Naj lepša naj zdravejša noša je po poletju lepa bela platenina, kakor so jo nosili stari Slovani in pri tej bi morali ostati. — Drugokrat še vam več povem, pa zatoraj ne bodite huđi saj dobro za vas mislim, Ostanite zdravi dragi slovenski brati. — Z Bogom.

Jakopič.

Od Male nedelje. — *Vabilo.* — 15. septembra bomo obhajali besedo na častni spomin pokojnemu A. Kempljuu, bivšemu župniku pri Mali nedelji, crkvenemu in zgodov-